

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 227/21
Λουξεμβούργο, 21 Δεκεμβρίου 2021

Απόφαση στην υπόθεση C-124/20
Bank Melli Iran

Μπορεί να προβληθεί στο πλαίσιο αστικής δίκης η επιβαλλόμενη από το δίκαιο της Ένωσης απαγόρευση συμμόρφωσης προς τις δευτερογενείς κυρώσεις που έχουν επιβάλει οι Ηνωμένες Πολιτείες κατά του Ιράν

Η απαγόρευση αυτή ισχύει μεν ακόμη και όταν δεν υφίσταται συγκεκριμένη όχληση ή εντολή διοικητικής ή δικαστικής αρχής των Ηνωμένων Πολιτειών, πλην όμως δεν μπορεί να θίγει την επιχειρηματική ελευθερία προσώπου το οποίο αφορά, προκαλώντας του δυσανάλογη οικονομική ζημία

Η Bank Melli Iran (στο εξής: BMI) είναι ιρανική τράπεζα, η οποία ανήκει στο ιρανικό κράτος και διαθέτει υποκατάστημα στη Γερμανία. Η τράπεζα αυτή συνήψε με την Telekom, θυγατρική της Deutsche Telekom AG που εδρεύει στη Γερμανία και της οποίας το ήμισυ περίπου του κύκλου εργασιών προέρχεται από τη δραστηριότητά της στις Ηνωμένες Πολιτείες, διάφορες συμβάσεις για την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών που καθιστούν δυνατή την άσκηση των εμπορικών δραστηριοτήτων της. Το 2018 οι Ηνωμένες Πολιτείες αποχώρησαν από την πυρηνική συμφωνία με το Ιράν, η οποία είχε υπογραφεί το 2015 και είχε ως αντικείμενο τον έλεγχο του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος και την άρση των οικονομικών κυρώσεων κατά του Ιράν. Συνεπεία της αποχώρησης αυτής, οι Ηνωμένες Πολιτείες επέβαλαν εκ νέου, δυνάμει του Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012 (νόμου του 2012 για την ελευθερία και την καταπολέμηση της διάδοσης των πυρηνικών όπλων στο Ιράν), κυρώσεις στο Ιράν και σε πρόσωπα περιλαμβανόμενα σε κατάλογο ¹, στα οποία συγκαταλέγεται και η BMI. Από την ημερομηνία αυτή απαγορεύεται εκ νέου σε κάθε πρόσωπο να διατηρεί, εκτός του εδάφους των Ηνωμένων Πολιτειών, εμπορικές σχέσεις με τα πρόσωπα που περιλαμβάνονται στον κατάλογο.

Κατόπιν της αποφάσεως αυτής, η Ένωση εξέδωσε τον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό 2018/1100 ², ο οποίος τροποποίησε το παράρτημα του κανονισμού 2271/96 ³, το οποίο πλέον περιλαμβάνει τον νόμο του 2012 για την ελευθερία και την καταπολέμηση της διάδοσης των πυρηνικών όπλων στο Ιράν. Ειδικότερα, ο κανονισμός 2271/96 απαγορεύει στα πρόσωπα τα οποία αφορά να συμμορφώνονται προς τους νόμους που περιλαμβάνονται σε αυτόν ή προς τις πράξεις που απορρέουν από τους νόμους αυτούς (άρθρο 5, πρώτο εδάφιο), εκτός αν τα εν λόγω πρόσωπα έχουν λάβει άδεια να παρεκκλίνουν από τον συγκεκριμένο κανόνα, η οποία μπορεί να χορηγηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όταν η μη τήρηση των αλλοδαπών νόμων βλάπτει σοβαρά τα συμφέροντα των προσώπων που καλύπτονται από τον κανονισμό ή τα συμφέροντα της Ένωσης (άρθρο 5, δεύτερο εδάφιο).

¹ Specially Designated Nationals and Blocked Persons List (κατάλογος ειδικώς σεσημασμένων υπηκόων και των προσώπων για τα οποία ισχύουν απαγορεύσεις, στο εξής: κατάλογος SDN).

² Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) 2018/1100 της Επιτροπής, της 6ης Ιουνίου 2018, για την τροποποίηση του παραρτήματος του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2271/96 του Συμβουλίου για την προστασία από τις συνέπειες της εξωεδαφικής εφαρμογής ορισμένων νόμων που θεσπίστηκαν από μια τρίτη χώρα, και των μέτρων που βασίζονται σε αυτούς ή απορρέουν από αυτούς (ΕΕ 2018, L 199 I, σ. 1).

³ Κανονισμός (ΕΚ) 2271/96 του Συμβουλίου, της 22ας Νοεμβρίου 1996, για την προστασία από τις συνέπειες της εξωεδαφικής εφαρμογής ορισμένων νόμων που θεσπίστηκαν από μια τρίτη χώρα, και των μέτρων που βασίζονται σ' αυτούς ή απορρέουν από αυτούς (ΕΕ 1996, L 309, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 37/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2014, για την τροποποίηση ορισμένων κανονισμών σχετικών με την κοινή εμπορική πολιτική όσον αφορά τις διαδικασίες θέσπισης ορισμένων μέτρων (ΕΕ 2014, L 18, σ. 1) και με τον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό (ΕΕ) 2018/1100 (στο εξής: κανονισμός).

Δεδομένου ότι το γερμανικό δίκαιο προβλέπει ότι «[δ]ικαιοπραξία που αντιβαίνει σε απαγορευτική διάταξη νόμου είναι άκυρη εκτός εάν ο νόμος άλλως ορίζει»⁴, και δεδομένου ότι η Telekom κατήγγειλε, από το 2018, πριν από τη λήξη τους, το σύνολο των συμβάσεων που είχε συνάψει με την BMI, χωρίς ρητή αιτιολογία και χωρίς άδεια της Επιτροπής, η BMI αμφισβήτησε ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων το κύρος της καταγγελίας των εν λόγω συμβάσεων. Πρωτοδίκως, η Telekom υποχρεώθηκε να εκτελέσει τις επίμαχες συμβάσεις έως τη λήξη των τακτικών προθεσμιών καταγγελίας. Αντιθέτως, η τακτική καταγγελία των εν λόγω συμβάσεων κρίθηκε ότι είναι σύμφωνη προς το άρθρο 5 του κανονισμού. Κατόπιν τούτου, η BMI άσκησε έφεση ενώπιον του Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (εφετείου Αμβούργου, Γερμανία), το οποίο υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού, υπό το πρίσμα, ιδίως, των άρθρων 16 και 52 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και του μηχανισμού αδειοδότησης που προβλέπει το άρθρο 5, δεύτερο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου, εκτιμώντας ότι το άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού έχει διατυπωθεί ευρέως, αποφαινεται, κατά πρώτον, ότι η απαγόρευση συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις ή απαγορεύσεις τις οποίες προβλέπουν ορισμένοι νόμοι που εκδόθηκαν από τρίτη χώρα κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου ισχύει ακόμη και όταν δεν υφίσταται συγκεκριμένη όχληση ή εντολή διοικητικής ή δικαστικής αρχής με σκοπό τη διασφάλιση της τήρησής τους. Κατά το Δικαστήριο, η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τους σκοπούς του κανονισμού, ο οποίος επιδιώκει, μεταξύ άλλων, την προστασία της κατεστημένης έννομης τάξης και των συμφερόντων της Ένωσης εν γένει, προκειμένου να επιτευχθεί, στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, ο σκοπός της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών και τρίτων χωρών, καθώς και την προστασία των συμφερόντων των προσώπων τα οποία αφορά. Το Δικαστήριο παρατηρεί συγκεκριμένα ότι, λαμβανομένων υπόψη των επαπειλούμενων εννόμων συνεπειών που συνεπάγεται ένας τέτοιος νόμος για τα πρόσωπα που καταρχήν δεσμεύονται από τις εν λόγω απαιτήσεις ή απαγορεύσεις, ο κανονισμός δεν θα μπορούσε να αποτρέψει την επέλευση των αποτελεσμάτων του αλλοδαπού νόμου αν η προβλεπόμενη στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 5 απαγόρευση τελούσε υπό την προϋπόθεση της έκδοσης εντολών από αλλοδαπή διοικητική ή δικαστική αρχή.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η απαγόρευση του άρθρου 5, πρώτο εδάφιο, έχει διατυπωθεί σαφώς, επακριβώς και ανεπιφύλακτα και ότι, επομένως, είναι δυνατή η επίκλησή της σε αστική δίκη όπως η προκειμένη. Στη συνέχεια, επιβεβαιώνει ότι ένα πρόσωπο που υπόκειται στον κανονισμό και δεν διαθέτει άδεια χορηγηθείσα από την Επιτροπή μπορεί, βάσει του πρώτου εδαφίου του εν λόγω άρθρου 5, να καταγγείλει τις συμβάσεις που το συνδέουν με πρόσωπο περιλαμβανόμενο στον κατάλογο SDN χωρίς να αιτιολογήσει την καταγγελία αυτή. Εντούτοις, στο πλαίσιο αστικής δίκης που έχει ως αντικείμενο την εικαζόμενη παράβαση της προβλεπόμενης στον κανονισμό απαγόρευσης, το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται η εν λόγω απαγόρευση είναι αυτό που οφείλει να αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η συμπεριφορά του, εν προκειμένω η καταγγελία όλων των συμβάσεων, δεν αποσκοπούσε στη συμμόρφωσή του προς την αμερικανική νομοθεσία που διαλαμβάνεται στον κανονισμό όταν, εκ πρώτης όψεως, φαίνεται να συντρέχει τέτοια περίπτωση.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, κατά το γερμανικό δίκαιο, ο διάδικος που υποστηρίζει ότι μια δικαιοπραξία είναι άκυρη λόγω παράβασης νόμιμης απαγόρευσης, όπως η προβλεπόμενη στο άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού, δύναται να προβάλλει την ακυρότητα αυτή ενώπιον δικαστηρίου. Ωστόσο, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, στην περίπτωση αυτή, το πρόσωπο που προβάλλει την εν λόγω παράβαση του άρθρου 5 του κανονισμού φέρει, κατά το γερμανικό δίκαιο, εξ ολοκλήρου το βάρος αποδείξεως, μολονότι δεν έχει γενικώς πρόσβαση στα επίμαχα αποδεικτικά στοιχεία, με συνέπεια να δυσχεραίνεται η εκ μέρους του επιληφθέντος δικαστηρίου διαπίστωση ενδεχόμενης παράβασης της απαγόρευσης του άρθρου 5, πρώτο εδάφιο, και να τίθεται, επομένως, σε κίνδυνο η αποτελεσματικότητά του.

⁴ Άρθρο 134 του Bürgerliches Gesetzbuch (αστικού κώδικα).

Τέλος, κατά τρίτον, το Δικαστήριο κρίνει ότι τα άρθρα 5 και 9⁵ του κανονισμού, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα των άρθρων 16 και 52 του Χάρτη, δεν αποκλείουν την ακυρότητα συμβατικής καταγγελίας, υπό την προϋπόθεση ότι η ακυρότητα αυτή δεν έχει δυσανάλογες, ιδίως οικονομικές, συνέπειες για τον ενδιαφερόμενο. Εν προκειμένω, ελλείψει αδείας κατά την έννοια του άρθρου 5, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού, η εν λόγω καταγγελία είναι άκυρη βάσει του γερμανικού δικαίου, αν αποδειχθεί ότι αντιβαίνει στο άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού. Εντούτοις, όταν η ακυρότητα αυτή είναι ικανή να περιορίσει την επιχειρηματική ελευθερία, τούτο μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.

Συναφώς, όσον αφορά ιδίως την προϋπόθεση που αφορά τον σεβασμό του βασικού περιεχομένου της επιχειρηματικής ελευθερίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 του Χάρτη, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η ακυρότητα της καταγγελίας των συμβάσεων που συνήφθησαν μεταξύ της BMI και της Telekom δεν θα στερούσε από την Telekom τη δυνατότητα να προασπίσει εν γένει τα συμφέροντά της στο πλαίσιο συμβατικής σχέσεως, αλλά μάλλον θα περιόριζε τη δυνατότητα αυτή. Εξάλλου, ο περιορισμός της επιχειρηματικής ελευθερίας που απορρέει από ενδεχόμενη ακυρότητα μιας καταγγελίας αντίθετης προς την απαγόρευση του άρθρου 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού είναι, κατ' αρχήν, αναγκαίος για την αποτροπή επέλευσης των αποτελεσμάτων της επίμαχης αλλοδαπής νομοθεσίας, καθόσον προστατεύει κατ' αυτόν τον τρόπο την κατεστημένη έννομη τάξη και τα συμφέροντα της Ένωσης εν γένει.

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο καλεί το αιτούν δικαστήριο να σταθμίσει, στο πλαίσιο εξετάσεως της αναλογικότητας του περιορισμού της επιχειρηματικής ελευθερίας της οποίας χαιρεί η Telekom, την επιδίωξη των σκοπών του κανονισμού η οποία εξυπηρετείται με την ακυρότητα της καταγγελίας της σύμβασης στην οποία προέβη η Telekom κατά παράβαση της απαγορεύσεως του άρθρου 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού, με το ενδεχόμενο να υποστεί η επιχείρηση αυτή οικονομικές ζημιές, καθώς και με το εύρος των ζημιών αυτών, σε περίπτωση που η Telekom δεν θα μπορούσε να παύσει τις εμπορικές σχέσεις της με την BMI. Ομοίως, υπό την επιφύλαξη των σχετικών επαληθεύσεων εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου, το γεγονός ότι η Telekom δεν υπέβαλε στην Επιτροπή αίτηση απαλλαγής από την απαγόρευση του άρθρου 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού μπορεί επίσης, κατά το Δικαστήριο, να συνεκτιμηθεί στο πλαίσιο της εξέτασης της αναλογικότητας.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) της αποφάσεως είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσιεύσεώς της

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Στιγμιότυπα από τη δημοσίευση της αποφάσεως διατίθενται από το «[Europe by Satellite](#)» ☎ (+32) 2 2964106

⁵ Το άρθρο 9 ορίζει ότι «[κ]άθε κράτος μέλος ορίζει τις επιβλητέες κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης διατάξεων του παρόντος κανονισμού. Οι κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες προς την παράβαση και αποτρεπτικές».